افغانستان آزاد ــ آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مبـــاد بدین بوم و بر زنده یک تن مــباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com afgazad@gmail.com

تاريخي	Historical

ليکوال: سيد محمد فضل الله بخاري
ژباړن: زاهد خليلي
۲۹ اکتوبر ۲۰۱۴

لومړی نړيواله جګړه

(د انساني تاريخ د لومړی وحشي جګړې له عبرته ډک تاريخ)

۲

لومړی برخه

د لومړی نړيوالي جګړي ځخه مخکي د ښکېلو هيوادونو حالات

د متحدو هيوادونو حالات

انګلستان

د شلمي پيړی په پيل کي انګلستان د نړی په نقشه کي تر ټولو د ستر واکمن په توګه پيژندل کيده، دغه انګليسي واکمني د ۱۱۴۰۰۰۰۰ متره مربع مساحت لرونکي وه، چي ۴۱۰ ميليونه خلک په کي اوسيدل، د دغي ستری واکمنی په جوړولو کي يوه نيمه پيړی کوښښ شوی وه، سره له دې، چي انګلستان د فرانسي او ځينو نورو اروپايي هيوادونو سره جګړي هم کړي وې؛ خو د نولسمي پيړی د دويمي لسيزې پوري انګلستان خپل لوړوالی ساتلی وه.

د ۱۷۵۰ څخه د ۱۹۰۰ پوري انګليسي ځمکني او بحري فوځ هند، افريقا، استراليا، نوی زيلاند، کاناډا او هانګ کانګ په مستقيم ډول د خپل واک لاندي راوستي وه، ددغي ستري واکمنی ټول وسائل د انګلستان د حکومت د لاس لاندي وه، انګلستان د خپلي ښي پاليسي او په هره برخه کي د مثبتو قدمونو د پورته کولو په وجه دې ځای ته رسيدلی وه.*

د انګلستان بحري فوځ د دوه لويو بحري کښتيو لرونکی وه، دغو دوه کښتيو به په مسلسل ډول فوځونه او شيان د يو ځای نه بل ځای ته انتقالول، سربيره پر دې به يي بحري لارې هم په واک کي ساتلي وې، په دې ډول په ټوله بحري سوداګری باندي يي هم کنترول درلوده، انګلستان دغه سوداګريز کنترول ته اړتيا هم لرله؛ ځکه چي سوداګري يي د براعظمونو تر منځ وه، ددغه کنترول د جاري ساتلو لپاره هر کال نوي کښتی په بحري فوځ کي داخليدلي.

انګليسي سفارتونو کي ډېر زيات تکره او پوه خلک موجود وه، انګلستان د نويو رامنځته شويو اروپايي هيوادونو د سفارتونو سره ښه همکاري درلوده، همدا وجه وه، چي انګلستان د زياترو اروپايي هيوادونو تر منځ جنجالي هيواد نه بلل کيده، هغه هيوادونه چي د انګلستان نه يي شکايت درلوده، انګلستان به هغه په فوځي، سياسي او اقتصادي ډول تر ګواښ لاندي نيول؛ ځکه نو مخالفو هيوادونو به سخت قدم نه پورته کاوه.

د انګلستان قوي اقتصادي حالت د ټولې نړۍ د توجه مرکز ګرځېدلی وه، انګلستان د ټولې نړۍ لپاره په سوداګرۍ، بیمې او بانکي سیستم کې یو د باور وړ هیواد ګرځېدلی وه، په نړیواله سوداګرۍ کې یې د امتیاز وجه، په هیواد کې اقتصادي اصلاحات، په ټوله نړۍ کې د بحري اډو موجودیت، د فولادو جوړول او صنعت وه.

سیاسی او ټولنیز حالات

په ۱۹۱۴ز کال کې د انګلستان پاچا پنځم جورج وه، په دې وخت اته میلیونه نارینه وو د رایه ورکولو حق درلود، دغه خلک به د ښکتني مجلس لخوا ټاکل کیدل، پورتني مجلس د نګرانی دنده درلوده، چې ددې مجلس غړي اشراف وه.
په انګلستان کې دغه وخت شاهي نظام موجود وه، د ۱۹۰۶ز کال څخه لیبرال ګوند واک په لاس کې درلود، د حکومت مشري (لومړی وزیر) یې **هربرټ ایسکو** وه، خارجه سکرتر یې **سر ایډورډ ګری** وه د خزانې وزیر **ډیوډ لائد جورج** وه. په ښکتني مجلس کې د حکومت مخالف ګوند لیبر(مزدور) ګوند او کنزرویټو (معتدل) ګوند واک په لاس کې درلود، چې د لیبر ګوند مشري **رمسي میکډونالډ** او د معتدل ګوند مشري **اینډریو بونر** کوله. ملي مسئلې به په ښکتني مجلس کې تر بحث لاندې نیول کیدې، وروسته به پورتني مجلس او په پای کې به پاچا ته وړاندې کیدې.
د انګلستان ښاري اوسیدونکو آزاد او اسوده ژوند تیروه، سپین پوستو نسلي امتیاز درلود، د نړۍ په زیاتره هیوادونو باندې ولکې د انګلستان د خلکو احساسات لوړ کړي وه، عامو انګلیسانو ددې زغم نه درلود، چې انګلستان دې د خپل لومړي مقام څخه ولویږي، هغوی د نورو اروپایي هیوادونو اقتصادي او سیاسي برتري هم نه خوښوله.
انګلیسي ټولنه پرمختللې، فعاله او متحرکه وه او هم یې د وطن پالنې جذبه ډېره قوي وه، په انګلستان کې په ځمکني او بحري فوځ کې داخلیدل، دولتي دندې اجراء کول، سرمایه ګذاري کول، سوداګري، بیمه، فولاد جوړول، صنعت او کسبونه مهم کارونه وه.

اقتصادي حالات

د نولسمې پیړۍ په اخري څلورمه کې د اروپا او په ځانګړې ډول د انګلستان اقتصادي حالت ډېر ښه وه، صنعتي انقلاب د اروپا خلک د سائنس او ټکنالوجۍ په لور روان کړل، یوه بیلګه یې په ۱۸۷۹ ز کال کې د فولادو د جوړولو تجربه وه، چې وروسته په پنځو کلونو کې د فولادو ۸۵ فابریکې جوړې شوې، د مخابراتو د پرمختګ په پایله کې ټیلي ګرام رامنځته شو، چې د میاشتو پیغام به یې په څو دقیقو کې خپل ځای ته رسوه، د براعظمونو تر منځ سفر به اوس په ډېر لږ وخت کې سرته رسیده، په مصنوعاتو کې هره ورځ ښه والی راته.
د انګلستان سوداګري په ټوله نړۍ کې موجوده وه، انګلستان په هر ځای کې د یوه سوداګر، صنعتي او بانکي هیواد په توګه پیژندل کیده، په ۱۹۱۳ز کې د انګلستان ۳۴.۶ سلنه خلک په ښارونو کې اوسیدل، چې هر ډول اسانتیاوې یې درلودې، نور خلک یې د نړۍ د متوسطو خلکو په شان د اسانتیاوو نه برخمن وه، انګلستان د لومړی نړیوالې جګړې څخه مخکې (۱۹۱۳) کې د ۱۹۵ میلیونه میټرک ټن انرژۍ لرونکی وه، چې قوله، اوبه، تیل، طبیعي ګیس، بریښنا او نور په کې شامل وه، چې ټوله انرژي یې د امریکا د متحده ایالاتو څخه زیاته وه.
د فولادو صنعت د فوځ په قوي کولو کې زیات ارزښت درلود، د فولادو جوړولو د صنعت اندازه ۷.۷ میلیونو ته رسیدلی وه، بلخوا صنعتي کیدل د اقتصادي پرمختګ لپاره ډېر اړین وه، انګلستان د نړۍ د صنعتي تولید ۱۳.۶ سلنه جوړوله.

د لومړۍ نړیوالي جګړې په پیل کې د انګلستان ملي امدن ۱۱ بلیونه ډالره او د یوه کس امدن ۲۴۴ ډالره حساب شوی وه، په انګلستان کې د قولي (ډېرو سکرو) تولید ۲۹۲ میلیونه ټنه وه، دغې اندازې د امریکا د متحده ایالاتو نه وروسته دویم مقام درلوده.

جغرافیایي او فوځي حالات

د انګلستان جزیرې د اروپا د لویې وچې په شمال لویدیځ کې پرتې دي، چې ډېر قوي دفاعي اهمیت لري، څلور خوا یې بحر موجود دی، په ۱۹۱۴ز کې د انګلستان جنوب ختیځ خوا ته نږدې هیواد بیلجیم وه، ختیځ خوا ته یې هالینډ او جنوب خوا ته یې نږدې هیواد فرانسه پرته وه، په دې ډول انګلستان د یوه هیواد څخه هم د ځمکنۍ حملې خطر نه درلود؛ خو د بحري حملې د وړرولو لپاره انګلستان قوي بحري فوځ تیار کړی وه.
په اګست ۱۹۱۴ ز کال کې د انګلستان د ځمکني فوځ شمېره ۲۴۷۴۳۲ وه، چې ۱۲۰۰۰۰ یې په انګلستان کې موجود وه، نور پاتې فوځ یې په نویو نیول شویو ځمکو کې د استرالیا، نوی زیلاند او کاناډا نه پرته ځای پر ځای کړی وه، د ځمکني او بحري فوځ ټوله شمېره یې ۵۳۲۰۰۰ وه، چې د نویو نیول شویو ځمکو د فوځ سره یې د فوځ ټول تعداد ۹۷۵۰۰۰ وه.
په ۱۹۱۴ ز کال کې د انګلستان هوایي فوځ ۱۱۰ الوتکي درلودې، چې BE2, Farman MF-7, Avro504, Vickers FB7, Bristol Scout, F.E.2 ډوله الوتکې په کې داخلې وې، هوایي فوځ شپږ هوایي کېنتۍ هم درلودې.
د انګلستان ستر شاهي بحري فوځ، چې د ملي دفاع اصلي ساتندوی وه، د ۱۸ نویو جنګي بحري کېنتیو لرونکی وه، ۲۹ جنګي بېړۍ، ۱۰ چټکې بحري بېړۍ، ۲۰ سکاوټ کروزرز، ۲۰۰ ډیسټرائزرز او د ۱۵۰ کروزرو لرونکی وه.
په دې ډول انګلستان په نورو هیوادونو باندې جغرافیایي او فوځي برتري درلوده، انګلیسي فوځ د نویو نیول شویو ځمکو ساتنه کوله، سربېره پر دې یې نوې سیمې هم فتح او کنټرولولې، بحري فوځ یې د هیواد د څلورو خواوو څخه ساتنه کولای شوه، هوایي فوځ یې کولای شول، چې خپلو فوځیانو سره په هر مشکل وخت کې مرسته وکړي او د دښمن پر فوځ باندې حمله وکړي.

فرانسه

د فرانسې دریم جمهوریت په کال ۱۸۷۱ ز کې د پروس د شکست نه وروسته رامنځته شو، بسمارک چې د متحد جرمني (پروس او جرمني) مشر وه، د فرانسې څخه یې زیاتې سیمې په ځانګړې ډول د الزاس او لورن ولایتونه نیولې وه، په ۱۸۸۰ ز لسیزه کې فرانسه په اروپایي هیوادونو کې په سفارتي، سیاسي او فوځي لحاظ یوازې وه، یو خوا یې د انګلستان سره د نویو ځمکو د لاسته راوړلو په سر حالات ښه نه وه، بل خوا یې د ایټالیې په شان د ستر هیواد سره اړیکې خرابې وې، جرمني چې د فرانسې ستر دښمن وه، د فرانسې پر ضد هر وخت جګړې ته چمتو وه او هم یې د فرانسې د بل مخالف هیواد سره همکاری ته زړه ښه کوه.
په ۱۸۸۱ ز کال کې درې ګوني اتحاد فرانسې ته ستر ګواښ رامنځته کړ، د فرانسې مشران په اروپا کې د جرمني د اغېز نه په ویره کې وه او جرمني یې په دې کار نه خوښیده، په دې وخت کې فرانسه د یوې بلې سترې مسئلې سره مخ شوه، هغه په بحر کې په نویو ځمکو باندې د واک ټینګولو مسئله وه، په ۱۸۸۲ ز کال کې انګلستان په مصر باندې حمله وکړه، په ځواب کې فرانسې راتلونکې کلونو کې خپله ټوله توجه د خپل بحري فوځ پیاوړې کولو ته واړوله، په

همدې لسيزه کې د انګلستان او فرانسي تر منځ په افريقا کې جګړې هم رامنځته شوې او فرانسه او انګلستان د يو بل سخت مخالفين وګرځيدل.
د نولسمي زيږدي پيړۍ په وروستی لسيزه کې فرانسي خپله ټوله توجه د نويو ځمکو نيولو ته اړولې وه، چې ددې موخې د ترلاسه کولو په لار کې يې ستر خنډ انګلستان وه، په دې ډول د فرانسوي پاليسي جوړوونکو په نظر د فرانسي ستر دښمن انګلستان وه، همدغه وجه وه، چې د انګلستان نه وروسته فرانسه دويم اروپايي هيواد وه، چې زياتي مستعمرې يې درلودې، فرانسي په دې سيمو کې فوځي اډې جوړې کړې وې او يو ستر فوځ يې چمتو کړی وه، ددې پيړۍ په وروستيو کې جرمني د نړۍ په بحري قوتونو کې د شپږم نمبر نه دويم نمبر ته راغی؛ نو فرانسي خپله زياته توجه خپلي ملي دفاع ته واړوله، ځکه چې د جرمني نه يې د خطر احساس کاوه.
په ۱۸۸۰ ز کال کې فرانسي ستونزې درلودې او د ۱۹۰۰ ز کال څخه وروسته د فرانسي په حالاتو زيات تغييرات رامنځته شوي وه، د شلمې پيړۍ په لومړۍ لسيزه کې فرانسي د جرمني او درې ګوني اتحاد څخه ويره درلوده؛ نو انګلستان او روسيي ته يې د همکارۍ لاس ور اوږد کړ، انګلستان او روسيي هم د جرمني نه د خطر احساس کاوه.
د فرانسي داخلي حالات هم په پوره ډول سم نه وه، په لږ وخت کې به کابينې تغيير خوړ، په دې ډول د نويو رامنځته شويو حکومتونو غوښتنو او پاليسی به د پخوانيو هغو سره تغيير درلود، د مخکيني حکومت پاليسي به د نوي حکومت د پاليسی سره په ټکر کې وه او يوه نوې پاليسي به يې جوړوله، د فوځي مشرانو تر منځ اختلافات موجود وه، فوځ به په سياست کې مداخله کوله، فرانسوي حکومت به په خپل بحري فوځ باندې زيات مصرف کاوه؛ خو يوې بشپړې تګلارې موجوديت نه درلود.
فرانسه يو زراعتي هيواد وه او خپلې اړتياوې يې په خپله پوره کولې، صنعتي انقلاب په فرانسي باندې چندان اغېز نه وه کړی، په صنعت او کسبونو کې فرانسه د نورو ګاونډيو هيوادونو نه وروسته پاتي وه، په ګرځنده سرمايه دارۍ باندې يې اقتصاد ولاړ وه، اقتصادي حالت يې ورځ په ورځ خرابيده؛ خو بيا هم د اروپا په دننه او بهر کې فرانسه د انګلستان نه وروسته دويم سوداګريز هيواد ګڼل کيده، په فرانسه کې د فولادو صنعت، کيميائي صنعت او د ډبرو د سکرو استخراج او توليد ډېر کم او ناقص وه، ددې څخه تيارو شويو شيانو به په نړيوال بازار کې کوم خاص ارزښت نه درلود؛ ځکه نو د خپلو شيانو د پلورلو لپاره يې ځايي بازارونو ته رجوع کوله.
د ۱۸۹۰ څخه د ۱۹۱۴ز کال پورې يې نفوس دومره نه وه ډېر شوی، څومره چې اړين وه، په مقابل کې يې د جرمني نفوس ۸ ميليونه زيات شوی وه، اخوا د فرانسي نفوس يو ميليون تنه زيات شوی وه، فرانسي د خپل نفوس ۸۰ سلنه قوي ځوانان په زور سره په فوځ کې نيولي وه او يو قوي فوځ يې چمتو کړی وه.

سياسي او ټولنيز حالات

په ۱۹۱۴ ز کال کې په فرانسه کې پارلماني نظام وه، د سنا مجلس هم وجود درلود، ددې مجلس غړي د يوه عامل مجلس لخوا ټاکل کيدل، په دې وخت کې د فرانسي ولسمشر **ريمونډ پوئنکير** او لومړی وزير **رين ويوياني** وه، حکومتي نظام د مختلفو وزراتونو لخوا اداره کيده؛ خو فوځي مشرانو هم په حکومتي کارونو کې مداخله کوله.
د فرانسي د بهرنيو چارو وزير ډولکاسي په ښه ډول خپله دنده سرته رسوله، چې په دې سره په ۱۹۱۴ ز کال کې د فرانسي نړيوال حيثيت ډېر ښه شو، اوس د فرانسي اړيکي د روسيي سره ښې وې او د انګلستان سره يې د مستعمراتو پر سر شخړې حل شوې وې، فرانسي، انګلستان او روسيي ته دا باور ورکړی وه، چې د جرمني اغېز او پرمختګ د ټولو هيوادونو لپاره خطرناک دی، په دې سره ايتاليا د درې ګوني اتحاد نه وتي وه، هغه حالت چې فرانسي يې په ۱۸۷۱ ز کال کې خوبونه ليدل، دا وه، چې روسيه او انګلستان د جرمني پر ضد ودريږي.

د فرانسي ټول نفوس ۳۹.۷ میلیونه وه، چې ۴۰ سلنه خلکو یې زراعتي کارونه کول، زراعتي نظام یې دومره منظم او ترلی نه وه، کوچني پټي موجود وه، کرل په پخوانیو زراعتي الاتو باندې کیدل، چې دې کار د فرانسي په ملي تولید باندې بده اغېزه کړې وه.

د فرانسي خلک په ښکلو کلیو کې په خوشحالی سره اوسیدل، د وریښمو او شرابو تولید ته زیاته توجه کیده، د فرانسي اقتصاد په بهرنیو هیوادو کې په سرمایه ګزارۍ باندې زیاته تکیه درلوده، د فرانسي لخوا ایټالیې ته د پورونو په ورکولو سره د دواړو هیوادونو اړیکې ښې شوې، چې په پایله کې یې درې ګونی اتحاد کمزوری شو.

اقتصادي حالات

د فرانسي په اقتصاد کې د هیواد بهر، اروپا او د اروپا بهر هیوادونو کې سرمایه ګزارۍ ستر رول درلود او په دې سره یې خپلې اقتصادي اړتیاوې پوره کولې، د جګړې د پیل په وخت کې دغه سرمایه ګزاري ۹ بیلیونو ډالرو ته رسیده، چې د انګلستان نه وروسته یې دویم مقام درلود، فرانسي روسیې ته پورونه هم اداء کول، چې په مقابل کې یې روسیې فرانسي ته د اورګاډي لارې جوړولې او نور امتیازات یې ورکول، چین ته د پورونو ورکولو هم د فرانسي په اقتصاد کې مثبت رول درلوده؛ خو د درستي سرمایه ګزارۍ د سیستم نه موجودیت د فرانسي په اقتصاد کې زیاتوالی نه شو راوستلی.

په ۱۹۱۴ ز کال کې د فرانسي ۱۴.۸ سلنه خلک په ښارونو کې اوسیدل، د فرانسي ملي امدن یې ۶ بیلیونه ډالره وه، چې په اروپایي هیوادونو کې یې پنځم نمبر درلود او د یوه کس امدن ۱۵۳ ډالره وه، د ډبرو د سکرو تولید ۴۰ میلیونه ټنه وه.

په فرانسه کې د انرژۍ استعمال ۶۲.۵ میتریک ټنه وه، په نړیوال صنعتي تولید کې یې ۶.۱ سلنه ونډه درلوده، د فولادو صنعت ۴.۶ میلیونه وه، د فرانسي ۴۰ سلنه خلکو زراعتي کارونه کول.

د پورته شمېرو څخه معلومیږي، چې صنعتي انقلاب په فرانسي باندې زیات اغېز نه وه کړی، د فرانسي صنعتي تولید د امریکا، انګلستان او جرمني په نسبت ډېر کم وه، د سائنسي او ماشیني الاتو استعمال د نشت برابر وه، چې دې کار په زراعت او ملکي ملي تولید باندې ناوړه اغېزه کړې وه، د کیمیائي تولید لپاره هلې ځلې کیدې؛ خو ملکي (د هیواد دننه) صنعت ته یې وده نه شوه ورکولای او بهرني تولیدات فرانسي ته زیات راوړل کیدل، د کوچنیو فابریکو او د تولید د پخوانی طریقې موجودیت د صنعتي پرمختګ په مخ کې خنډ رامنځته کړی وه؛ خو د موټرو په تولید کې فرانسي نوم ګټلی وه، د هیواد دننه د ټلګرام، پوسته خاني او بحري سفر ښه نظام موجود وه، د نفوس مطابق د یوه شخص امدن هم مناسب وه.

جغرافیایي او فوځي حالات

فرانسه په جغرافیایي لحاظ د اروپا د لویې وچې په لویدیځ کې د اوقیانوس بحر په غاړه پرته وه، لویدیځ ته یې هسپانیه او د روم بحیره پرته وه، ختیځ ته یې ایټالیا، سویزرلنډ او جرمني پراته دي، شمال ختیځ ته یې بیلجیم او شمال ته یې د اوقیانوس د بحر جزائر چې د انګلستان پورې رسیږي پراته دي.

د ۱۹۱۴ ز کال په جنورۍ کې د فرانسي د ټول فوځ شمېر ۹۱۰۰۰۰ وه، په دوی کې ۴۶۰۰۰ یې د نویو سیمو فوځیان وه، ۷۷۷۰۰۰ یې ځمکنی فوځ وه، چې په ۴۷ فرقو کې په ۲۱ سیمو کې تقسیم شوی وه، ددې فوځ سره سپاره او د توپ خاني څانګو هم موجودیت درلوده ، ددې فوځ زیاتره یې د فرانسي په ختیزه جبهه کې ځای پر ځای شوی

وه، د جرمني د حملي له ویري څخه یي ۲.۹ میلیونه نور خلک هم چمتو کړي وه، تر څو په ښه ډول د جرمني د حملي ځواب ورکړای شي.
د ۱۹۱۰ ز کال په اکتوبر کي د فرانسي هوایي خدمات (French Army Air Services) رامنځته شول، فرانسه په نړۍ کي د الوتکو د ډیزائن جوړولو لومړنی هیواد دی، په فرانسه کي د ۱۹۱۲ ز کال په منځ کي ۵ سکاډرن الوتکي ترتیب شوې وې، چي په ۱۹۱۴ ز کال کي یي ۱۳۲ الوتکي درلودې.
د فرانسي حکومت د ۱۹۱۰ ز څخه تر ۱۹۱۴ ز کال پوري د خپل بحري فوځ مصرف دوه برابره زیات کړی وه، په دي وخت کي فرانسي ۱۹ جنګي بیړی، ۱۱۵ تارپیډو، ۳۴ اب دوزه، ۸۶ ډیسترائزرز او ۳۲ کروزرز درلودل، حکومت د ۱۹۱۴ ز کال په اوړي کي د ۱۴ نورو بحري جنګي بیړیو د جوړولو امر کړی وه، چي د جګړې د پیل د وخت پوري جوړې نه شوې.
پورتني حالات ښيي، چي فرانسه د هغه وخت د دوه سترو قوتونو جرمني او انګلستان نه ډېره وروسته وه، فرانسي په یوازي ځان نه شو کولای، چي د جرمني مقابله وکړي؛ ځکه نو فرانسي انګلستان او روسیه د جرمني د خطر نه خبرول او د ډېر وخت څخه یي د انګلستان او روسیي نه غوښتل، چي د جرمني پر ضد ودریږي، فرانسه په دي یقیني شوې وه، چي یو وخت به د خپل دښمن (جرمني) نه خپلي د لاسه وتلي سیمي (الزاس او لورن) بیرته ترلاسه کړي.

امریکا

د امریکا متحده ایالتونه د نولسمي زېږدي پیړی په دوران کي د یوه پیاوړي قوت په توګه رامنځته شوه، چي لاندیني لاملونه یي درلودل:
پراخه هیواد وه، نفوس یي زیاتیده، د ښاري ابادی مناسب تناسب، د نولسمي پیړی په منځ کي د نورو اروپایي مهاجرو راتګ او ورسره د ابادی زیاتوالی، صنعتي پرمختګ، د ماشینونو استعمال، د ګاونډیو هیوادونو سره د دښمنی نه موجودیت، جغرافیایي موقعیت یي محفوظ وه، پراخه سوداګري، مناسب فوځي او بحري مصارف، چي دې کار یي اقتصاد پیاوړی او پرمختللی کوه او هم یي کورني عمومي مسائل حل کول.
په داسي حال کي، چي د نولسمي پیړۍ په شپږمه لسیزه کي کورنی جګړه پیل شوې او امنیتي حالات یي خراب کړي وه؛ خو همدغو حالاتو د امریکا د متحده ایالاتو قوم په یوه جنګي قوم باندې بدل کړ، په هغو جنګو کي نوي وسلي استعمال شوې، د بحري جنګونو په تاریخ کي په لومړي ځل د اوسپني لرونکي بحري بیړی، چکر لرونکی برج او توپ، سرنګونه، په چټکی سره حمله کوونکي تجارتي بیړی او تارپیډ استعمال شول.
د شمال او جنوب تر منځ دي جګړو اقتصادي پرمختګ، اورګاډی، سفارت کاري او د پورونو ارزښت زیات کړ، شمال په همدي لاره تګ وکړ او خپل دښمن یي له منځه یوړ، اروپایي هیوادونو په دي جګړو کي هیڅ ونډه وانه خیسته، امریکایانو خپل ټول فکر ملکي تولید، د ټیکسونو ورکولو، د سرمایي ساتلو، مشری، ابادی او د جنګونو اداري ته واړاوه، په دې جنګونو کي د شمال ۳۶۰۰۰۰ او د جنوب ۲۵۸۰۰۰ تنه مړه شول.
ددې حالاتو سربیره په شمال کي اقتصادي وضعه ښه وه، د جنګ په جریان کي تولید زیات شو، د ټیکسونو او پورونو په ورکړې سره اقتصاد ته زیان ونه رسیده.
د نولسمي پیړۍ په ورستی څلورمه کي امریکا د نړۍ په سترو فوځي، صنعتي او تولیدي هیوادونو کي حساب شوه، همدا لامل وه، چي په ۱۸۹۲ ز کال کي اروپایي هیوادونو په امریکا کي خپلو نماینده ګانو ته د سفیر درجه ورکړه او امریکا یي د لومړۍ درجي هیواد په توګه ومانه، په داسي حال کي چي په دې وخت کي په اروپا کي برلین مرکزي حیثیت درلود او بسمارک بریالی مشر وه.

د شلمي پيړۍ په پيل کي امريکا دې حالت ته رسيدلي وه، چي د خپلو وسائلو او سرچينو نه کار واخلي او د پرمختګ په لاره چټک ګامونه پورته کړي، په دې وخت کي په امريکا کي د اړيکو ټينګولو نظام د ښه کيدو په لور روان وه او د ښارونو او کليو تر منځ واټنونه د پای ته رسيدو په حال کي وه، په ۱۹۱۴ ز کال کي د ۲۵۰۰۰۰ ميلو په اندازه د اورګاډي پټلی، ټلګرام او د اړتيا وړ توکو لپاره منظم زراعتي نظام موجود وه.

دا هغه تاريخي مرحله ده، چي د تاريخ زده کوونکی د نړۍ مشري د اروپا څخه د امريکا متحده ايالاتو ته د ليږد په حال کي ګوري، داسي ښکاري، چي خدای تعالی په امريکايانو باندې لږ څه زيات مهربانه دی، لومړۍ نړيوالي جګړې د امريکا په مشرۍ کي زيات رول ولوباوه، د ۱۹۲۵ ز کال موخه يي په ۱۹۱۹ ز کال کي ترلاسه کړه، د جګړې څخه وروسته د اروپا حالات ډېر خراب شوي وه او دې حالت يي په نړۍ باندې د تيرو څلورو پيړيو واکمنۍ ته د پای ټکی کيښود.

په دې وخت کي د امريکا بهرنۍ پاليسي په ازاد تجارت او د سرمايه دارۍ سيستم په عاملو باندې ولاړه وه، په هغه وخت کي چي تقريبا ټوله نړۍ کي پاچاهيت او شاهيت موجود وه، امريکا په خپل مسلک باندې ولاړه وه.

سياسي او ټولنيز حالات

په ۱۹۱۴ ز کال کي په امريکا کي صدارتي پارلماني نظام موجود وه او **نلسن** يي ولسمشر وه.

امريکا د نولسمي پيړۍ په وروستي څلورمه کي په ټوله نړۍ کي د ازاد تجارت او د سرمايه دار سيستم ملاتړ کاوه او ددې موخي د ترلاسه کولو لپاره يي بشپړې هلي ځلي کولي، د نورو نړۍ په کارونو کي يي مداخله نه کوله او امريکا هم نه غوښتل، چي نوی سيمي لاسته راوړي، په همدې وخت کي امريکا د چين او فلپاين په شان نوي نيول شوي ځمکي خوښولي.

امريکا په دوه برخو شمال او جنوب باندې ويشل شوې وه، د ۱۸۶۱ز نه تر ۱۸۶۴ز پورې کورنۍ جګړه وه؛ خو د جګړې وروسته حالات ښه شوي وه؛ مګر بيا هم کله، کله جګړه منځته راتله.

امريکا په ۱۹۱۴ ز کال کي ۹۸ ميليونه نفوس درلود، چي ۲۳.۱ سلنه خلک يي په ښارونو کي اوسيدل، په ښارونو کي د ژوند ټول سهولتونه موجود وه، نورو خلکو هم په خوشحالۍ سره ژوند تيروه، زراعت، صنعت او مزدوري کول مهم کارونه وه، په امريکا کي د منځنۍ اروپا په شان زراعت دومره منظم نه وه؛ خو په توليد کي د نورو هيوادونو په نسبت ښه وه.

اقتصادي حالات

د نولسمي پيړۍ په پای او د شلمي په پيل کي د امريکا متحده ايالتونه د يوه پياوړي نړيوال اقتصادي، سياسي او فوځي هيواد په توګه رامخته شول، د امريکا صنعتي پرمختګ، زراعت، ډېرو سکاره، د فولادو صنعت، د نويو ماشينونو جوړول او د تيلو توليد د امريکا د پرمختګ انځورګري کوله.

د امريکا متحده ايالتونه يو پراخه هيواد وه، چي خدای تعالی يي ټول طبيعي وسائل په لاس کي ورکړي وه، چي په اروپا کي په لږ شمېر هيوادو کي موجود وه، د امريکا نفوس په مناسبه اندازه زياتيده او هم يي د ټولو وسائلو څخه په مناسب ډول ګټه اخيسته، چي په دې سره يي پرمختګ ډېر په چټکۍ سره روان وه، د امريکا خلکو د صنعت او کسب، د الوتکو د جوړولو، د لويو ماشينونو د جوړولو او د سائنس او ټکنالوجۍ نه په صحيح ډول ګټه پورته کوله، امريکا په هغه وخت کي د نړۍ د نورو هيوادونو نه زيات موټرونه جوړول او د تيلو نه زيات استعمال يي هم په خپله کاوه، په

۱۹۱۳ ز کال کي امریکا د انرژۍ په استعمال کي د نړۍ د نورو هیوادونو په لومړۍ درجه کي ځای درلود، هلته ۵۴۱ میلیونه میټرک ټنه انرژي مصرفیدله.

د امریکا معدنونه هم زیات وه، هغه وخت د نړۍ د تیلو زیات تولید په امریکا کي کیده، په ۱۸۹۸ ز کال کي ۵۵۰۰۰۰۰۰ بیرله تیل را ایستل شوي وه، په داسي حال کي چي په ۱۸۶۵ ز کال کي ۳۰۰۰۰۰۰ بیرله تیل را ایستل شوي وه، په ۱۹۱۳ ز کال کي ۳۱.۸ میلیونه ټنه فولاد او ۴۵۵ میلیونه ټنه د ډبرو سکاره تولید شوي وه، امریکا د نړۍ په صنعت کي ۳۲ سلنه برخه درلوده.

په هیواد کي د اړیکو د ټیناګولو ښه نظام موجود وه، په ۱۹۱۴ ز کال کي ۲۵۰۰۰۰ میله د اورګاډي پټلی غزیدلي وه، لویي کمپنۍ جوړي شوي وي، چي ځیني یي انټرنشنل هارویسټر، ډیوپونټ، بیل لیبارټریز او سنګر نومیدي، دي کمپنیو د هیواد په داخل کي ښه بازار درلود، د امریکا مجموعي امدن د خارجي تجارت نه ۸ سلنه وه، یعني د امریکا په اقتصاد کي بهرني تجارت دومره اغېزمن رول نه دی لوبولی.

په ۱۹۱۴ ز کال کي د امریکا مجموعي امدن ډېر زیات شو، د ۹۸ سلنه خلکو امدن ۳۷ بیلیونه ډالره وه، چي په دویم نمبر کي جرمني موجود وه، جرمني د ۶۵ سلنه نفوس څخه ۱۲ بیلیونه ډالره امدن درلود، د امریکا د یوه کس امدن ۳۷۷ ډالره وه، چي دا د امریکا د پیاوړي اقتصاد ښکارندوی ده.

جغرافیایي او فوځي حالات

امریکا د جګړي د ډګر نه د میلیونو میلو په واټن سره، د جګړي نه محفوظه وه، په امریکا باندي حملي یوازي د بحر له لاري امکان درلود، په داسي حال کي چي د مرکزي قوتونو د فوځونو محاصره په قوي ډول سره شوي وه.

په ۱۹۱۴ ز کال کي امریکا ۱۶۴۰۰۰ تنه ځمکنی او بحري فوځ درلوده، سربیره پر دي ۳۶۰۰۰ تنه نور (نه تربیه شوی) فوځ هم وجود درلود، د فوځ د کموالي لامل د امریکا جغرافیایي موقعیت وه، چي د جګړو څخه په امن وه، یوازي دومره فوځ په کار وه، چي د کورنۍ جګړي مخه ونیسي او د فوځ مصرف د هیواد په اقتصاد باندي هم اغېز درلود؛ ځکه نو امریکا په خپل فوځ باندې د مصرف پر ځای خپل ټول پام د هیواد اقتصاد ته اړولی وه.

امریکا په ۱۹۱۲ ز کال کي هوایي فوځ جوړ کړی وه؛ خو په ۱۹۱۷ ز کال کي د میکسیکو سره په جګړه کي یي فوځ په بشپړ ډول ناکام شوی وه، چي په دي کار سره په لوړو چارواکو کي په هوایي فوځ باندي د ډېر مصرف کولو فکر رامنځته شو، په ۱۹۱۷ ز کي امریکا ۱۱۸۵ تنه هوایي فوځ درلود، چي ۵۵ هوایي الوتکي یي درلودي، د امریکا کانګرس ۶۴۰ میلیونه ډالر د نورو فرانسوي او برتانوي ماډل الوتکو د جوړولو لپاره ځانګړي کړي وه، همدا لامل وه، چي په ۱۹۱۸ ز کال کي د امریکا هوایي فوځ د مرکزي قوتونو فوځونو ته زیات زیان ورساوه.

په ۱۹۱۴ ز کال کي د امریکا هوایی فوځ د نړۍ دریم ستر فوځ وه، هغه وخت ورته ۱۳۹ میلیونه ډالره بودیجه ځانګړي شوي وه، چي د ټولو مصارفو ۱۹ سلنه یي جوړوله، دغه بودیجه د کوم ځانګړي پروګرام له لاري نه مصرفیدله، د هیواد په داخل کي یوه بحري فوځ اډه جوړه شوي وه، یو زیات شمېر پیسي د پانامي د کانال د جوړولو لپاره ځانګړي شوي وي.

روسیه

د شلمي پیړۍ په پیل کي روسیي د نړۍ په نقشه کي د یوه ستر سلطنت په حیث ځای درلوده، د هیواد زیات طول او عرض، زیات نفوس او د یوه پیاوړي فوځ موجودیت روسیه نوره هم پیاوړي کړي وه.

همدغه لاملونه وه، چې فرانسي غوښتل، د روسيې په واسطه د جرمني پرمختګ ودروي، د انګلستان هغه اشراف چې د روسيې سره يې فکري هم اهنګي درلوده، انګليسي حکومت ته يې ويل، چې روسيه يو ستر ځواک دی، چې بايد ښې اړيکې ورسره ولرو.
د روسيې د درست ځواک اندازه معلومول د لويديځوالو لپاره ستونزمنه وه، د شمېر له مخې روسيه يو ستر قوت وه؛ خو دغه روسيي شمېرې اکثره وخت د عمل په ډګر کې ناکامې شوې وې، په همدې وجه د روسيې ځواک په اړه نړيوالو کارپوهانو شک درلود، د ۱۸۵۰ ز کال راديخوا تر د لومړی نړيوالې جګړې پورې روسي فوځونو په ټولو جګړو کې ماته خوړلې وه، د ۱۷۵.۱ ميليونه نفوس اکثريت خلکو په غربت کې ژوند تيروه، روسيه د مختلفو قومونو هيواد وه، چې دا کار يې د فکري يووالي، قومي جذبې او حب الوطنی نه محروم وه.
روسي تزار دويم **نيکولس** د روسيې مطلق العنان پاچا وه، د جاپان سره د ۱۹۰۵ ز کال د جګړې نه وروسته د هيواد سياسي حالات د کابو څخه وتلي وه، په دې حالت تزار د عامو خلکو د ملاتړ ته اړتيا لرله، په دې سره د تزار په واک کې کمی راغی او په لومړي وار د روسيې په مشهورو ښارونو کې د پارلماني نظام په شان په ټاکنو کې برخه واخسيته، خلکو نمائنده ګان وټاکل، چې روسي دوما يې بلله او خلکو دا موقع تر لاسه کړه، چې په مهمو پريکړو کې ورسره مشورې وکړل شي.
د ۱۸۶۰ ز کال راديخوا په روسيه کې صنعتي پرمختګ پر مخ روان وه، د تيلو په توليد کې د نړۍ دويم هيواد وه، په بهرنی سوداګرۍ کې يې هره راتلونکي ورځ زياتوالی ليدل کيده، په ۱۹۱۴ ز کال کې روسيه د نړۍ څلورم ستر صنعتي ځواک ګڼل کيده؛ خو زياتره صنعتي چارې د نورو هيوادو د خلکو په لاسو کې وې، ځايي خلک يې زياتره بې تجربې او غير کسبي وه، اقتصاد يې په پورونو باندې ولاړ وه او د شلمې پيړی په پيل کې د نړۍ ستر پوروړی هيواد وه.
روسيه په اساسي توګه يو زراعتي هيواد وه، ۸۰ سلنه خلکو يې زراعتي ژوند درلوده، په لرې پرتو وروسته پاتې سيمو کې د زراعت پخوانی لارې چارې موجودې وې، چې دې کار په زراعتي توليد باندې ناړوه اغيزه کړې وه، يو خوا په زراعتي توليد کې د کال ۲ سلنه زياتوالی راته، بلخوا د کال ۱.۵ سلنه نفوس زياتيده، چې ددې نفوس لپاره زراعتي توليد کافي نه وه، د هيواد عمومي حالت ډېر وروسته پاتې وه.
حکومت ټوله توجه د خپل ځواک او غلبې راوستلو ته اړولې وه، په ۱۹۱۳ ز کال کې د فوځ لپاره ۹۷۰ ميليونه روبله بوديجه ځانګړې شوې وه؛ خو د ښوونې او روغتيا لپاره ۱۵۴ ميليونه روبله ځانګړې شوې وه، د هيواد ۳ ميليونه خلکو مزدوري کوله، چې د هيواد ۱.۷۵ سلنه برخه يې جوړوله، د روغتيا او ښوونې اسانتياوې ډېرې کمې وې، د کورونو حالت ډېر خراب وه، په خلکو کې د نشې کول ورځ په ورځ زياتيدل، د مړينې سلنه يې د ټولې اروپا نه زياته وه، په فابريکو کې ډېره سختي کيده.
همدغه عوامل وه، چې د هيواد ۹۰ سلنه خلکو په ذهن کې د ټول حکومت نه خفګان موجود وه، د ۱۹۱۲ ز کال څخه تر ۱۹۱۴ ز کال پورې کار بنديزونه، لاريونه او د نيولو او وژلو ګراف پورته شوی وه، د روسيې د هر حکومت لپاره د دهقانانو مسئله ستونزمنه وه، په ۱۹۰۸ ز کال کې روسي وزير داخله **ستولي پن** د دهقانانو اتحاديې ړنګولې، چې دې کار روسيه کې اورونه بل کړل، ددې کار د ارامولو لپاره يې ځو ځلې فوځ وغوښت، په ۱۹۱۳ ز کال کې دولتي املاکو ته د زيان رسولو په تور يو لک کسان ونيول شول، دې کارونو فوځ ډېر نا ارامه کړی وه او فوځ به په مسلسل ډول د داخلي کارونو د ارامولو لپاره استعماليده.
د تزار **دويم نيکولاس** په دربار کې غير ضروري کسان او بې تجربې فوځي جنرالان ډېر زيات موجود وه، د پوهو او ذهينو وزيرانو شمېر ډېر کم وه او ورځ په ورځ يې شمېر کميده، د حاکمې طبقې لپاره خپلو ګټو لومړيتوب درلود او

تزار به خپلې عیاشۍ او ذهني ارام کاوه، د خوراک په شیانو باندې زیاته مالیه وضع شوې وه، چې دې کار ټولنیز ژوند متأثره کړی وه، دا هغه حالت وه، چې پاڅونونه یې راپارول، هیواد د ډلو ټپلو تر منځ د جګړې ډګر ګرځیدلی وه او بلشویکانو ته د منځته راتګ موقع په لاس ورغلې وه.

اوس د لومړۍ نړیوالې جګړې څخه مخکې د روسیې سیاسي، اقتصادي او فوځي حالات په لنډ ډول وړاندې کوو.

سیاسي او ټولنیز حالات

د جګړې په پیل کې په روسیه کې پارلماني پاچاهي موجوده وه، دویم تزار پاچاهي کوله، په حکومتي چارو کې د مشورې لپاره (دوما) جوړه شوې وه، د هیواد ټول نفوس ۱۷۵.۱ میلیونه وه، چې د دوی څخه یې ۷ سلنه خلکو په ښارونو کې ژوند کاوه، د هیواد د ۸۰ سلنه خلکو ژوند په زراعت پورې تړلی وه، ۳۰ سلنه خلک باسواده وه، د لوستو او هنري خلکو کموالی زیات وه.

کلیواله ټولنه وه، په خلکو کې د پرمختګ لیوالتیا هم کمه وه، په فصلونو باندې طبیعي افتونه زیات وه، چې په دې سره په بزګرانو کې لوږه او سخت کارونه ډېر وه، د بزګرانو پنځمه برخه په زور سره په فوځ کې شاملیده.

روسیه یو پراخه او زیات عرض لرونکی هیواد وه، چې پولینډ او فن لینډ هم په کې داخل وه، نور کوچني ولایتونه هم په کې داخل وه، چې په دې ولایتونو کې مختلفو قومونو ژوند کاوه، په دې ډول روسیه د قومي یووالي او تړلې ټولنیز حالت نه لرې وه، د خلکو یوې طبقې د حکومت د پخواني شاهي نظام نه ملاتړ کاوه؛ خو د منځنۍ او ښکتنۍ طبقې زیاتو خلکو د حکومت نه کرکه درلوده.

د جګړې په پیل کې روسیه د کورنۍ جګړې، داخلي ناارامۍ، ډلبندۍ او ټولنیزو ستونزو ښکار وه، فوځ ددغو ستونزو په هوارولو کې مصروف وه، په دې ډول یو خوا دې حالاتو د روسي په ملي امدن، زراعت او صنعت باندې ناوړه اغېزه کړې وه او بلخوا یې د فوځ نه د خلکو کرکه راپارولې وه.

اقتصادي حالات

د شلمې پیړۍ په پیل کې د روسیې اقتصادي حالت نسبت تیرې پیړۍ ته په ښه کیدو وه، صنعتي پرمختګ په چټکۍ سره روان وه، د جګړې په دوران کې یې د فولادو صنعت د فرانسې، اسټریا او هنګرې نه زیات شوی وه، په دې وخت کیمیائي او برقي صنعت هم پیل شوی وه.

د امریکا د متحده ایالاتو نه وروسته روسیه د نړۍ د تیلو د تولید دویم هیواد وه، د انرژۍ (ډبرو سکرو) په تولید کې هم په زیاته اندازه زیاتوالی لیدل کیده، په ۱۹۱۴ ز کال کې د ډبرو د سکرو تولید ۳۶ میلیونه ټنه وه.

په روسیه کې د سوداګرۍ د پیاوړې کولو لپاره ځانګړې قدمونه هم پورته شول، د اورګاډي پټلۍ چې په ۱۹۰۰ ز کال کې ۳۱۰۰۰ میله وه، په ۱۹۱۴ ز کال کې ۴۶۰۰۰ میلو ته وغزول شوه، د کتورې سوداګرۍ لپاره ښه حالت رامنځته شو، د نورو هیوادونو خلکو په روسیه کې ښه سرمایه ګزارې وکړه، چې په دې سره نغدو پیسو، زرو او نورو د هیواد په اقتصاد کې ښه رول ولوباوه، د محصول نظام د ښه کیدو په حال کې وه او په ودکا شرابو باندې د مالیې لګولو سره اقتصاد نور هم ښه شو.

په ۱۹۱۳ ز کال کې ۲۰ سلنه صنعت موجود وه، روسیې د نړیوال صنعت ۸.۲ سلنه جوړوله او ۵۴ میلیونه میټرک ټنه انرژي یې تولیدوله.

جغرافيايي او فوځي حالات

د روسيي لويديځ ته جرمني، سهيل لويديځ ته استريا، هنګري، جنوب ته رومانيه، توره بحيره او ترکيه. په دې جغرافيايي موقعيت سره روسيه د خپلو دريو(جرمني، استريا-هنګري او ترکيي) دښمنانو لخوا محاصره شوې وه، په ټوله نولسمه پیړۍ او وروسته کې روسي فوځونه په ټوله اروپا کې موجود وه، د اړيکو د خراب نظام په وجه په هيواد کې په حمل و نقل کې ستونزې موجودې وې.

روسي سپاره فوځونه په پنځوسو سيمو کې موجود وه، چې ۱۰۰۰۰۰۰ اسونه يې لرل، په ۱۹۱۴ ز کال کې د دفاع لپاره زياتې پيسې مصرفيدې؛ خو دغه پيسې يوازې د فوځ په خوراک، څښاک او د اسونو د سمبالښت لپاره کافي وې، زيات فوځ د هيواد د کورنۍ جګړې او حالاتو د سمولو لپاره د هيواد دننه موجود وه.

په ۱۹۱۲ ز کال کې روسي هوايي ځواک رامنځته شو، په ۱۹۱۴ ز کال کې يې ۳۷۵ الوتکې درلودې، په هغه وخت د روسي ځواک د ټولو هيوادو څخه زيات وه.

په ۱۹۱۴ ز کال کې روسي بحري فوځ د ۴ بحري جنګي بيړو، ۱۰ کروزرز، ۲۱ ډيسټرايزيرز، ۱۱ ابدوزه او ۵۰ تارپيډونو لرونکی وه.

نوربيا

يادداشت:

روشن است وقتی حین ارزيابی از سياست های استعماری انگلستان و يا هم ساير کشور های استعمارگر در جريان قرون ۱۶ الی ۲۱ تذکر داده می شود «انګلستان د خپلې ښې پاليسی او په هره برخه کې د مثبتو قدمونو د پورته کولو په وجه دې ځای ته رسيدلی وه.» و در واقع به سياست های استعماری آن کشور ها مهر تأئيد گذاشته می شود، نويسنده چه بخواهد و چه هم نخواهد، چشمانش را بر روی جناياتی که استعمارگران بريتانيائی و شرکاء برای تأمين حاکميت و حفظ منافع خود در طی قرون انجام داده اند، بسته است.

از موضع افغانهائی که کشورشان از آغاز قرن ۱۹ به بعد، بار بار با استعمار انگليس دست و پنجه نرم نموده، و هربار دستاوردهای مردم ما در تمام زمينه ها، فدای آزمنديهای استعمارگران بريتانيائی گرديده و به ده ها هزار کشته جهت دفع تجاوزات غارتگرانۀ آنها خلق ما تقديم داشته است، به خود حق می دهيم بنويسيم، که نويسندۀ مطلب در بيان آن جمله، فقط آنچه را ديده است که بريتانيائی ها می خواسته ببيند، ورنه واقعيت قضيه در عملکرد استعمار بريتانيائی آن است که گذشته از تاريخ خونين کشور خود ما و ننگ تحميل «جنگ ترياک» بر خلق چين، نوشتۀ گرانسنگ «مارکس-انگلس» زير نام «استعمار در آسيا» و ده ها نوشته و رسالۀ ديگر اينجا و آنجا به نشر رسيده است، مبين آن می باشد.

استعمار انگليس و ساير نيروهای استعمارگر چه ديروز و چه هم اينک، هرگامی را که برداشته و يا در آينده خواهند برداشت، تمام آن گامها جهت تحکيم مناسبات استعماری، به بردگی و رقيت کشانيدن خلقهای کشور های مستعمره و غارت منابع مادی و معنوی کشور های اشغال شده بوده، در واقع مواد و مصالح ساختمانی در کشورهای استعمارگر، از خون، گوشت و استخوان مردم کشور های مورد ستم و تجاوز به وجود آمده است.

ادارۀ پورتال AA-AA